

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 72/2010-38

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. mája 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť občianskeho združenia Y. B., zastúpeného B., s. r. o., B., v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. M. Č., pre namietané porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na verejné prerokovanie veci v jeho prítomnosti a na možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave zo 17. septembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 66/2007 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo občianskeho združenia Y. vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky, na verejné prerokovanie veci v jeho prítomnosti a na možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave zo 17. septembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 66/2007 porušené bolo.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 66/2007 zo 17. septembra 2009 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia občianskeho združenia Y. v sume 303,31 € (slovom tristoti eur a tridsaťjeden centov) na účet spoločnosti B., s. r. o., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 72/2010-21 z 18. februára 2010 podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na konanie sťažnosť občianskeho združenia Y. (ďalej aj „sťažovateľ“) pre namietané porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, na verejné prerokovanie veci v jeho prítomnosti a na možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a pre namietané porušenie práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) zo 17. septembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 66/2007.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že sa na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) žalobou domáhal určenia vlastníckeho práva ku konkrétnym nehnuteľnostiam v B. v katastrálnom území S. Okresný súd rozhodol 12. decembra 2006 na prvom pojednávaní tak, že jeho žalobu zamietol. Sťažovateľ tvrdí, že okresný súd svoje rozhodnutie oprel iba o právny názor žalovaného, „... a to na základe stotožnenia súdu s právnym názorom žalovaného na otázku právnej kontinuity právnickej osoby...“, s tým, že nepripustil vykonanie ďalšieho dokazovania výsluchom svedka a ďalšími listinnými dôkazmi navrhovanými sťažovateľom. Okresný súd podľa neho odôvodnil svoje rozhodnutie nesprávnym výkladom prechodných ustanovení zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o združovaní“).

Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom namietal, že „... súd prvého stupňa neúplne zistil skutkový stav veci... a rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci“. Krajský súd však v odvolacom konaní sp. zn. 9 Co 66/2007 rozsudkom zo 17. septembra 2009 napadnutý prvostupňový rozsudok okresného súdu z 12. decembra 2006 v časti týkajúcej sa veci samej potvrdil, stotožniac sa s jeho skutkovými a právnymi závermi.

V konaní pred ústavným súdom sťažovateľ namietal pochybenie okresného súdu a krajského súdu pri aplikácii prechodných ustanovení zákona o združovaní. Podľa jeho názoru nevyložili právny predpis spôsobom ústavne konformným. Sťažovateľ poukazuje „na obdobné prípady ochrany majetkových práv subjektov perzekvovaných v päťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia orgánmi komunistického režimu. Do pozornosti súdu dávame rovnako zákon č. 282/1997 Z. z. o vrátení majetku Ž...“.

Sťažovateľ nesúhlasí so skutkovými závermi okresného súdu a krajského súdu a považuje ich za arbitrárne. Podľa jeho názoru «... vykonané dôkazy potvrdili závery sťažovateľa (ky), a to najmä:

(i) Y. na S. a Y. v Č. boli po roku 1945 dve rozdielne a na sebe nezávislé právnické osoby,

(ii) akékoľvek úkony smerujúce k zániku konajúcej osoby a prevodu jej majetku sa týkali výlučne spolku Y. v Č. a jeho majetku, a preto

(iii) združenie Y. v priebehu času nikdy v súlade s právnym poriadkom nezaniklo (hoci bez ohľadu na vyššie uvedené súd považoval túto otázku za irelevantnú) a

(iv) majetok združenia Y. (vrátane nehnuteľností, ku ktorým žiada Sťažovateľ určiť vlastnícke právo) nebol platne prevedený na iný subjekt, nakoľko akúkoľvek dispozíciu s ním, je nutné považovať za dispozíciu zo strany nevlastníka, a z týchto dôvodov

(v) je združenie Y. a jeho právni pokračovatelia vlastníkom aj nehnuteľností, ku ktorým žiada sťažovateľ (ka) určiť vlastnícke právo».

Sťažovateľ ďalej v sťažnosti uvádza, že aj keď sa mu na pojednávaní podarilo získať informácie o možných relevantných dokladoch nachádzajúcich sa v dispozícii tretích osôb (pán F. a pani M.), a preto navrhol tieto dôkazy vykonať, okresný súd jeho návrhy na doplnenie dokazovania neakceptoval a rozhodol bez nich (napr. aj bez vypočutia ďalšieho navrhovaného svedka S.). To podľa sťažovateľa ovplyvnilo právne posúdenie spornej otázky jeho aktívnej legitímácie.

Sťažovateľ sa preto domnieva, že postupom a rozsudkami všeobecných súdov došlo vo vzťahu k nemu k porušeniu označených základných práv podľa ústavy a práva podľa dohovoru tým, že v konaní bola ignorovaná „zásada rovnosti zbraní“, keďže mu „nebolo umožnené uplatniť všetky dôkazné prostriedky v súdnom konaní, súdy nesprávne aplikovali prechodné ustanovenia zákona č. 83/1990 Zb.“, ktoré „vykladali v rozpore s požiadavkou ústavnosti ich výkladu“, a ich rozhodnutia neboli dostatočne odôvodnené.

Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj porušenie jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 66/2007 a jeho rozsudkom zo 17. septembra 2009 v uvedenej veci, aby zrušil označené rozhodnutie krajského súdu a priznal mu náhradu trov konania pred ústavným súdom.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril krajský súd, ktorý vo svojom stanovisku z 15. marca 2010 poukázal v plnom rozsahu na odôvodnenie sťažovateľom napádaného rozsudku zo 17. septembra 2009 a zároveň uviedol, že netrvá na prerokovaní veci na verejnom ústnom pojednávaní.

V podaní z 19. marca 2010 doručenom ústavnému súdu 22. marca 2010 sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu oznámil, že súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania vo veci samej.

Ústavný súd v zmysle § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom súdneho spisu týkajúceho sa posudzovaného konania, dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe predložených listín a obsahu dotknutých spisov.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy sa môže každý domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach; súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Z uvedeného ústavného vymedzenia postavenia a kompetencií všeobecných súdov a ústavného súdu v Slovenskej republike vyplýva, že rozhodovanie v občianskoprávných veciach patrí do právomoci všeobecných súdov. Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. V zásadne preto nie je oprávnený posudzovať správnosť skutkových a právnych názorov všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu (obdobne napr. III. ÚS 78/07).

Do právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ústavy však patrí kontrola zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 271/05).

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého

ochrany sa fyzická osoba alebo právnická osoba domáha, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Táto povinnosť všeobecných súdov vzhľadom na ich postavenie ako primárnych ochrancov ústavnosti a vzhľadom na povinnosť Slovenskej republiky rešpektovať medzinárodne záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o ochrane ľudských práv a základných slobôd (pozri napr. III. ÚS 79/02) zahŕňa zároveň požiadavku rešpektovania procesných garancií spravodlivého súdneho konania vyplývajúcich z čl. 47 ods. 3, čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 dohovoru v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Otázku, či konanie rešpektovalo princípy uvedené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, posudzuje ESLP so zreteľom na „osobitné okolnosti prípadu“ posudzujúc konanie ako celok.

Súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (napr. III. ÚS 209/04, III. ÚS 95/06, III. ÚS 260/06).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie ustanovení príslušných právnych predpisov musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné práva obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Všeobecný súd musí vychádzať z toho, že súdy majú poskytovať v súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07).

Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu.

Ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti taktiež vyslovil, že slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (I. ÚS 23/01, III. ÚS 328/05, III. ÚS 260/07).

V tomto kontexte považoval ústavný súd za relevantné, že sťažovateľ v konaní o určenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam tvrdil zachovanie právnej kontinuity so združením Y., ktorého stanovy boli pôvodne prijaté 26. novembra 1945 a schválené 2. novembra 1946 Povereníctvom Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné pod č. 7765/4 – III/3 – 1946. Zároveň tvrdil, že rozhodnutie Ústredného akčného výboru Y. z 26. januára 1951 o zastavení činnosti a následné prevzatie majetku Č. nemohlo mať za následok platný prevod alebo prechod vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam vo vlastníctve Y. Na preukázanie svojich tvrdení sťažovateľ navrhol vykonať dôkazy, ktoré označil alebo predložil. Časť listinných dôkazov (presnejšie dôkazných prostriedkov) bola od príslušných inštitúcií vyžiadaná priamo okresným súdom v rámci prvostupňového konania.

Okresný súd aj krajský súd založili svoje rozhodnutie v predmetnej veci na závere, že sťažovateľ nie je subjektom totožným s pôvodným vlastníkom sporných nehnuteľností (spolkom Y. zaregistrovaným v roku 1946) ani jeho právnym nástupcom, preto nemôže byť v danom prípade aktívne vecne legitimovaným subjektom na podanie žaloby o určenie vlastníckeho práva k dotknutým nehnuteľnostiam.

K tomuto záveru dospeli formálnoprávnym výkladom § 6 a § 19 ods. 2 zákona o združovaní v spojení so zistením, že 16. júla 1990 bolo Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky (v tom čase Ministerstvu vnútra a životného prostredia Slovenskej republiky; ďalej len „ministerstvo vnútra“) doručené podanie sťažovateľa z 12. júla 1990, ktorým požiadal o registráciu hnutia pod názvom Y. s pripojenými stanovami.

Podľa názoru ústavného súdu boli postup a rozhodnutia súdov prvého a druhého stupňa v danej veci (krajský súd sa v odvolacom konaní stotožnil s argumentáciou a závermi okresného súdu) založené na príliš formalistickom výklade práva a posúdení skutkových okolností prípadu v rozpore s požiadavkou materiálnej ochrany práv zo strany súdnej moci.

Oba označené súdy považovali za irelevantnú okolnosť, či bývalí členovia spolku sú členmi sťažovateľa a či sťažovateľ svojou činnosťou aj obsahom stanov pokračuje, resp. nadviazal na činnosť spolku Y. z roku 1946. Neskúmali ani otázku, či došlo k platnému zániku Y. v roku 1951 a či následné prevzatie majetku tohto spolku Č. bolo v súlade s právnym poriadkom. Podľa ich názoru nie je sťažovateľ subjektom identickým so spolkom Y. registrovaným v roku 1946, pretože bol 16. júla 1990 zaregistrovaný ministerstvom vnútra v zmysle § 6 zákona o združovaní, teda ide de iure o nový subjekt.

Podľa § 6 ods. 1 zákona o združovaní (v znení účinnom v rozhodnom čase) združenie vzniká registráciou.

Podľa § 19 ods. 2 zákona o združovaní (v znení účinnom v rozhodnom čase) spolky vzniknuté pred 1. októbrom 1951 sa považujú za združenia už vzniknuté podľa tohto zákona, pokiaľ nezanikli. Sú povinné do 30. júna 1990 oznámiť ministerstvu uvedenému v § 7 ods. 1, prípadne § 11 ods. 4 svoj názov a sídlo. Pokiaľ toto neurobia, ministerstvo sa ich opýta, či hodlajú aj naďalej vyvíjať činnosť. Ak spolok nesplní povinnosť podľa druhej vety ani do 31. 12. 1990, bude sa predpokladať, že týmto dňom zanikol.

Z listinných dôkazov predložených v konaní okrem iného vyplýva, že združenie Y. bolo spolkom, ktorý pôvodne vznikol ešte pred 1. októbrom 1951, pričom v zmysle

čl. VI stanov (schválených v roku 1946): „... *spadá do organizačného rámca, vytvoreného S.družením Y., ktorého stanovy boli schválené čs. ministerstvom vnútra výnosom č. 32/006/23 zo dňa 11. mája 1923. Sdruženie Y. je však samostatnou právnickou osobou a jeho pôsobnosť rozprestiera sa na celé územie S. ... 3./ Ústredný výbor Y. so sídlom v B. je jednotiacim orgánom nad všetkými miestnymi sdruženiami Y., riadi a spravuje ako najvyšší orgán výkonný, všetky záležitosti ideové, organizačné a hospodárske v shode so základnými zásadami a smernicami výročných valných zhromaždení, ako aj v shodnej spolupráci s ústredným výborom Y. Ústredný výbor Y. ako najvyšší orgán výkonný koná všetku túto činnosť v úplnej shode ideovými smernicami a nariadeniami Slovenskej národnej rady.“ V zmysle čl. VIII stanov „1./ Najvyšším samosprávnym orgánom sdruženia Y. je valné zhromaždenie sdruženia.“ V zmysle čl. XIV stanov „... 2./ Valné zhromaždenie môže navrhnúť rozchod sdruženia, ak sa pre tento návrh vyslovilo najmenej $\frac{3}{4}$ celého riadneho členstva sdruženia.*

3./ V prípade rozchodu sdruženia prípadne všetok majetok Y. sdruženiu Y. v Č. a na M., prípadne tým spolkom a sdruženiam na S., ktoré sledujú ten istý cieľ, ako je uvedené v ods. III týchto stanov, berúc pri tom do úvahy, že pôvodný základný i prevodzovací majetok sdruženia Y. skladal sa z väčšej čiastky z účelového venovania a. Y., ktorá v takomto prípade na účelovom venovaní sotrváva.“

Z ďalších listinných dôkazov v spise, napr. zo záznamu správy zaslanej V. Š. 23. marca 1949 D. O. (na č. 1. 72 súdneho spisu), zároveň vyplýva, že ukončenie činnosti spolku Y. a prevzatie jeho majetku malo znaky cielenej, organizovanej mocenskej akcie štátneho režimu ovládaného komunistickou stranou (KSČ a na Slovensku KSS). V texte správy sa doslova uvádza: „Včera večer som dostal správu, že S. dnes preberá budovy Y. v B. a B.. Nevieť aké stranické fórum sa zaoberalo touto otázkou a či boli náležité uvážené zahraničnopolitické aspekty. Je tu celoštátny plán prevzatia majetku Y. a Y. a to takým spôsobom, že by sme do vedúcich orgánov uvedených inštitúcií dali nám oddaných, s ktorými by sme uzavreli dohodu, že za určitých podmienok budovy by prešli do užívania našich domácich organizácií. Pokiaľ ide o uvedené majetky, prirodzene treba rátať aj s náhradou čo už doteraz je z americkej strany vyčíslené na 30 miliónov dolárov. V Bratislave je situácia zložitejšia, lebo v Y. sú ubytovaní naši vysokoškolskí študenti, ktorí

majú byť deložovaní. Prosím Ťa, aby si okamžite preskúmal či sa zakladá na pravde, že S. dnešným dňom budovy preberá a aby si mi podľa možnosti obratom podal správu.“

V týchto súvislostiach nemožno bez ďalšieho náležitého a podrobného dokazovania sťažovateľovi uprieť dôvodnosť tvrdení, že o rozpustení alebo o ukončení činnosti spolku Y. a o prevode jeho majetku na iné subjekty nebolo nikdy rozhodnuté orgánmi oprávnenými na to v zmysle jeho stanov a že tento spolok, ktorého činnosť bola násilne prerušená, nezanikol v súlade s platným právnym poriadkom (vykladaným a interpretovaným v duchu zásad demokratického a právneho štátu), t. j. že tento spolok v intenciách § 19 ods. 2 zákona o združovaní nezanikol a z hľadiska ďalšieho trvania bolo podstatné, či do 30. decembra 1990 bola splnená jeho povinnosť oznámiť ministerstvu vnútra jeho názov a sídlo (štvrtá veta § 19 ods. 2). V tomto kontexte bolo podstatné náležitým spôsobom posúdiť obsah podania sťažovateľa z 12. júla 1990 doručeného ministerstvu vnútra 16. júla 1990 z hľadiska skutočného obsahu vôle zástupcov sťažovateľa (pokračovať v činnosti pôvodného spolku Y. s aktualizovanými stanovami alebo založiť úplne nový právny subjekt) a zároveň posúdiť, či doručením tohto podania a jeho prílohy (stanov obsahujúcich názov a sídlo združenia) došlo k splneniu povinnosti podľa štvrtej vety § 19 ods. 2 zákona o združovaní.

Bez toho, aby sa súdy konajúce v sťažovateľovej veci v rámci dokazovania a zisťovania relevantných skutkových okolností, ako aj v rámci právneho posúdenia svojich skutkových zistení dôsledne vysporiadali so sťažovateľovou argumentáciou a predkladanými dôkazmi, nemožno vzhľadom na okolnosti daného prípadu považovať požiadavku spravodlivosti a požiadavku materiálnej ochrany práv za rešpektovanú. Striktne formálny výklad ustanovení § 6 a § 19 ods. 2 zákona o združovaní, ku ktorému sa okresný súd a krajský súd v danom prípade priklonili zdôrazniac ich procedurálno-formálny aspekt, má totiž za následok, že dispozíciám s majetkom, ktoré, aj keď s dlhším časovým odstupom, mohli nadväzovať na protiprávne pozbavenie vlastníckeho práva, by bola poskytnutá súdna ochrana na úkor vlastníka, ktorého vlastníctvo, ako aj existencia sama boli predmetom perzekúcie v období neslobody (pozri tiež zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému).

Mimoriadnosť politickej situácie v Č. po februári 1948 vrátane svojvoľného a od vlastného právneho režimu odtrhnutého výkonu štátnej moci vzhľadom na svoju závažnosť neumožňujú ústavnému súdu v rámci uplatnenia kritérií ústavnosti opomenúť sťažovateľove argumenty v už uvedených súvislostiach na rozdiel od okresného súdu a krajského súdu, ktoré sa uchýlili k rigorózne formálnemu výkladu pozitívneho práva. Pokiaľ mocenským zvratom z februára 1948 došlo v Československej republike k situácii, keď sa KSČ a na Slovensku pôsobiaca jej sesterská organizácia – K. stali politickým hegemonom, pričom postupne mocensky ovládli štát ako taký a z verejného života vytesňovali politických a ideových oponentov vrátane „nepohodlných“ spoločenských organizácií, spolkov či združení, pričom v záujme dosiahnutia uvedeného cieľa uplatňovali prostriedky nezlučiteľné s princípmi a zásadami demokratického a právneho štátu, nemožno pri náprave dôsledkov takejto situácie vystačiť s bežnými formálnymi prostriedkami a spôsobmi výkladu a aplikácie pozitívneho práva (k tomu pozri napr. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 462/98 z 11. januára 2000).

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti konštatoval, že nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať prvotne z ich doslovného znenia. Súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii. V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napr. viac verzií interpretácie) alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného

ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybnosti, možno uprednostniť výklad e ratione legis pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Viazanosť štátnych orgánov zákonom v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (III. ÚS 341/07).

Po preskúmaní rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 66/2007 zo 17. septembra 2009 ústavný súd konštatoval, že závery krajského súdu bez náležitého vyhodnotenia nereflektujú sťažovateľovu argumentáciu o okolnostiach ukončenia činnosti spolku Y. v roku 1951 a o protiprávnom prevzatí jeho majetku inými subjektmi, pričom právne posúdenie otázky právnej kontinuity a aktívnej legitimácie sťažovateľa vychádza zo striktne formálneho výkladu ustanovení § 6 a § 19 ods. 2 zákona o združovaní bez ohľadu na účel a zmysel § 19 ods. 2 zákona o združovaní, ktorým bolo zaistiť právnu kontinuitu združení (spolkov), ktoré pôsobili pred 1. októbrom 1951, v záujme ochrany ich práv. V dôsledku uvedených skutočností postup a rozsudok krajského súdu zo 17. septembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 66/2007 porušili požiadavku spravodlivosti a materiálnej ochrany práv a sú neodôvodnené a arbitrárne, vyúsťujúce do porušenia označených práv sťažovateľa.

Tieto skutočnosti viedli ústavný súd k výroku, že krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 66/2007 zo 17. septembra 2009 porušil základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a tým aj základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s ustanovením § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. ... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie označených práv rozsudkom krajského súdu sp. zn. 9 Co 66/2007 zo 17. septembra 2009, tento rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

Krajský súd bude v danom prípade v súlade s ustanovením § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom. Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Podľa ustanovenia § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z. z.“) základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi.

Predmet konania - ochrana základných ľudských práv a slobôd - je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadosťučinením.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za prvý polrok 2009 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 721,40 €.

Podľa takto určených kritérií ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2010 (príprava a prevzatie zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti).

Podľa § 16 ods. 3 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľa popri nároku na odmenu aj nárok na náhradu hotových výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu za každý úkon právnej služby, čo predstavuje celkovo sumu 14,42 € (2 x 7,21 €).

Na základe uvedeného a v súlade s ustanovením § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd uložil krajskému súdu zaplatiť trovy konania sťažovateľa vrátane paušálnej náhrady výdavkov a 19 % DPH (keďže jeho právny zástupca je platiteľom uvedenej dane), v celkovej sume 303,31 € na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výrokovej časti nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. mája 2010